

*L'ORFEBRERIA A L'ARXIPRESTAT
DE L'ALT FLUVIÀ, SEGLES XIII-XIX.
NOTES PER A L'ESTUDI
MIQUEL ÀNGEL FUMANAL I PAGÈS*

1. PLANTEJAMENT¹

Segons la subdivisió més actual de la diòcesi de Girona, l'arxiprestat de l'Alt Fluvià, amb centre a la parròquia de Sant Esteve d'Olot, i comptant 46 parròquies i 5 annexos, és el més extens de la denominada Zona Pastoral de l'Interior, en la qual s'inclouen també els arxiprestats de Banyoles, Ter-Brugent, Farners-Montseny i la Selva. Geogràficament, l'àrea natural que pot significar avui l'Alt Fluvià es correspon amb la pràctica totalitat de la comarca de la Garrotxa, exceptuant la vall del Llémena, Mieres, Campmajor i Serinyà; en canvi s'endinsa, pel nord-oest, vers territoris de la comarca del Ripollès² com ara Bolòs, Rocabrúna i Beget. Històricament, aquest territori coincideix amb una part de l'antic comtat de Besalú, amb centre a la vila homònima i, després, amb l'antic arxiprestat d'Olot, ciutat preheminent a la zona a partir del segle XVI. També per raons històriques no pot negligir-se la relació de l'àrea descrita amb les parts occidentals de l'antic bisbat de Girona, que fins a 1957 incloïa la vall de Camprodon.

Dins el conjunt de patrimoni religiós moble d'aquesta àrea ocupa un lloc destacat l'orfebreria. Tant és així que a les parròquies garrotxines s'hi guarden algunes de les millors peces de la diòcesi, alhora que s'hi conserven tresors par-

¹ Aquest article parteix de dos treballs de doctorat inèdits que vaig presentar a la Universitat de Barcelona el 2002: *Història de l'Art a la zona de la Garrotxa en temps del gòtic internacional, ca. 1390-1450*, dirigit per la Dra. M. Rosa Terés, i *L'argenteria del segle XVIII a l'església arxiprestal de Sant Esteve d'Olot*, dirigit pel Dr. Joan-Ramon Triadó. L'article no pretén ser un inventari exhaustiu d'obres, sinó una proposta d'estructura i estudi d'aquest patrimoni a partir de la bibliografia, certes referències inèdites, i l'anàlisi d'alguns exemples.

² Com Beget, també es considera tradicionalment de l'Alta Garrotxa l'àrea de Bassegoda-Albanyà, que ja fou segregada l'any 1989 i actualment s'inclou a l'arxiprestat de l'Alt Empordà, el més extens de la diòcesi.

roquials excepcionals en el seu conjunt, tant per la quantitat com per la qualitat d'allò que contenen. En síntesi, de les parròquies de l'Alt Fluvià procedeixen objectes del segle XIII al XX, que en moments concrets, com al XV i al XVIII, assolixen un nombre i una qualitat més que considerables, si es compara amb altres centres. Naturalment, els tresors serien més grans sense les devastacions, els saquejos, els pillatges i les destruccions dels darrers conflictes bèl·lics, principalment la Guerra Gran (1793-1795), la guerra del Francès (1808-1814), les successives carlinades –que afectaren sobretot el territori de muntanya al llarg del segle XIX– i la guerra civil espanyola (1936-1939). D'aquest conflicte bèl·lic procedeix el conegut informe de postguerra elaborat per mossèn Butiñà, en referència al patrimoni desaparegut, que en bona part consistia en peces d'orfebreria. En una acta del Consell de Govern Municipal d'Olot publicada per Josep Murlà³, del 13 de novembre de 1936, es donava relació de tot el material incautat a les esglésies i que havia de destinar-se a la fabricació de material de guerra: 7 custòdies, 4 encensers, 61 calzes, 12 copes de calze, 22 copons, 5 navetes, 9 canadelles, 59 patenes, 6 campanetes, 3 mulladits, 30 culleretes, etc. Les quantitats són considerables.

Tanmateix, durant la guerra del 36, la parròquia arxiprestal de Sant Esteve d'Olot esdevingué temporalment dipòsit de bona part de les obres dels museus de Barcelona, a banda que constituí refugi de molts dels tresors d'altres temples de la vila i la seva àrea d'influència, fet pel qual avui el conjunt de peces del Museu Parroquial és netament comparable al tresor d'una catedral⁴. Les obres supervivents es troben avui distribuïdes de forma molt diversa entre les mateixes parròquies, el Museu Diocesà de Girona (MDG), el Museu Comarcal de la Garrotxa - Olot (MCGO), altres museus de fora de la demarcació i, en un nombre inquantificable, en col·leccions privades.

●

³ MURLÀ, Josep, "La utilització dels temples olotins i el patrimoni artístic-religiós perdut durant 1936-1939", *La Comarca d'Olot*, núm. 426 (1987), p. 35-46.

⁴ PAGÈS, Joan, *L'església de Sant Esteve d'Olot. Notes històriques*, Olot, 1986. En aquest volum es publiquen inventaris dels segles XVI, XVIII i XIX (p. 57, 193-194, 233-234). En l'inventari de 1837, a banda de l'argent: "Per altra banda, ultra això citat, hi havia un bé de Déu d'ornaments, amb un total de 30 casulles de domàs, de tafetà i de xamellot de tots els colors litúrgics. També hi havia trenta-quatre capes fluvials de tots els colors litúrgics de tafetà, de xamellot, de ris i de domàs, junt amb uns tretze terns amb les corresponents dalmàtiques de divers material i color. En segons quina seu diocesana mai no haguéssim trobat tant.

2. LA BAIXA EDAT MITJANA (s. XIII-XV)

La gènesi dels objectes conservats comença a produir-se massivament quan les parròquies eren els principals centres d'articulació social del territori, a partir dels segles X-XI, però els més antics conservats pertanyen només al segle XIII, i tant poden ser objectes de nova fabricació com refaccions a partir del material dels anteriors (argent, or), refosos per a la confecció d'una nova obra. Aquest procés de substitució a partir de la reutilització dels vells materials explicaria la manca d'obres més antigues. Amb tot, hi ha notícies documentals referents, per exemple, a l'arribada o la tinença de relíquies a les esglésies i cenobis garrotxins des del segle X, i cal pensar que moltes d'aquestes relíquies pogueren tenir el seu respectiu reliquiari, malgrat que la majoria de contenidors d'aquella època fossin lipsanoteques prismàtiques de fusta o pedra. Coincideix amb el segle XIII l'aparició de les primeres notícies documentals (conegudes) d'aquesta mena d'objectes, si bé és en les centúries següents que les notícies i les peces conservades són més abundants. Al segle XIII pertanyen unes canelles de coure repussat i esmaltat procedents de la capella de Sant Quintí d'en Bas (MCGO). Del segle XIV són la cèlebre creu reliquiari de plata sobredaurada de Santa Pau, feta en temps del baró Hug III i un ostensori de plata en el seu color del tresor parroquial d'Olot. Al segle XV pertanyen diversos calzes d'Olot, Santa Pau, la Vall de Banyà, les creus processionals d'Olot i Sant Esteve d'en Bas⁵ (Museu Diocesà de Barcelona⁶) i un reliquiari cilíndric i el cap reliquiari de Sant Vicenç prevere, de la parròquia de Sant Vicenç de Besalú.

En l'època medieval, doncs, s'unifica un primer corpus d'obres supervivents, les quals plantegen ja d'entrada totes les variants possibles del període pel que fa a artífexs, promotors, comitents i procedències. La totalitat de peces foren degudes al mecenatge eclesiàstic i laic. Del primer destaca l'efecte impulsor de les ordres episcopals, generalment emeses en el transcurs de les visites pastorals. El bisbe en persona o bé el seu representant podien exigir la reparació o realització de bell nou de les peces litúrgiques, sovint amb clares connotacions estètiques. Així, l'any 1420 el bisbe Andreu Bertran ordenava a l'altar de Santa Cecília de Sant Vicenç de Besalú "*quidam calix turpis forme quem ordinavit refici in forma moderna*", o sigui, que el calze existent era vell i poc vistós, i manava refer-lo (cal suposar que refonent-lo) amb una "estètica actual", segons el gust propi de

⁵ La base per a l'estudi de les peces d'Olot i comarca procedents de la ciutat comtal continua sent el treball de DALMASES, Núria de, *Orfèbreria catalana medieval: Barcelona 1300-1500*, vol. I, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1992.

⁶ Cal un estudi exhaustiu per precisar si la creu que custodia el MDB és, efectivament, la d'en Bas.

l'època⁷. El mateix prelat ordenà que es construís un sagrari nou per contenir les formes de Sant Esteve d'Olot⁸, i des d'aquesta vila concedia indulgències a aquells que contribuïssin amb almoines per costejar una custòdia de plata i un tabernacle a la parròquia de Llanars.⁹ La llista d'intervencions seria interminable. Per sota del bisbe, clergues i beneficiats actuaven també com a promotors de comandaments artístics, que podien ser a títol pòstum, com per exemple els 100 sous que l'any 1373 deixà el rector de Sant Miquel de Campmajor, Pere Valls, per costejar una creu d'argent per a l'altar de Sant Llorenç, a Sant Vicenç de Besalú¹⁰; o la donació testamentària de Bartomeu Vilar, sacristà de Maià de Montcal, que el 22 de desembre de 1451 ordenava als seus marmessors de fer una creu d'argent sobredaurat dedicada a la Verge i sant Feliu, per a l'altar major de Sant Feliu de Beuda¹¹. Les peces havien de ser variades i abundants, tal com es reflecteix als diversos inventaris localitzats, elaborats entre els segles XIV i XVIII¹².

També hi ha constància documental i física de l'existència en temples besaluencs de caps d'argent per contenir relíquies de sants. És cèlebre el contracte de 1418 entre l'argenter gironí Narcís Estrader i els monjos del monestir de Sant Pere, per a la realització de dos bustos reliquiariis dels sants Prim i Felicità. Se suposa que les peces degueren desaparèixer entre la guerra del Francès i l'actuació de Godoy de 1815¹³. No corregué la mateixa sort el cap reliquiari de Sant Vicenç, procedent de la parròquia homònima de Besalú. El cap es fabricà per contenir les relíquies de sant Vicenç capellà i màrtir, la identificació del qual no ha estat exempta de polèmica. Sense voler entrar en aquesta qüestió, extensament

7 COLOMER, J., BARTOLOMÉ, L., FUMANAL, M.A., SOLÀ, X., i SANJOSÉ, L., *La parròquia de Sant Vicenç. Un eix religiós, social i artístic en la història de Besalú*, Ajuntament de Besalú i Diputació de Girona, 2008, p. 92.

8 PAGÈS i PONS, Joan, *L'església de Sant Esteve d'Olot*, Olot, 1986, p. 46.

9 ADG, Indulgències, vol. I-2, fol. 16.

10 COLOMER, J., etc. (2008), p. 114-115.

11 ACGAX, Notaria de Besalú, J. Planes, *Manuale testamentorum*, 1445-1460, vol. 1079a, f. 11v.

12 A banda dels inventaris ja citats de mossèn Pagès, cal esmentar les múltiples referències donades per MURLÀ, Josep, i TEIXIDOR, Joan, *El romànic de la Garrotxa*, col·lecció de la revista *La Comarca d'Olot*. També: BARTOLOMÉ, L., FUMANAL, M.A., SANJOSÉ, L., *Sant Pere de Besalú, 1003-2003, Una Història de l'Art*, Ajuntament de Besalú i Diputació de Girona, 2003, Apèndix, doc. VIII, XV, XVI, XVII i XVIII. COLOMER, etc. (2008), Apèndix, doc. IV, XIV, XV i XVI. També recentment Xavier Solà ha presentat la seva tesi doctoral (encara inèdita) sobre les parròquies del Brugent als segles XVI-XIX, on transcriu nombrosos materials referent a orfebreria i altres objectes artístics.

13 VALERO, Joan, "Art i devoció a Besalú a l'època baixmedieval", dins BOTO, Gerardo (coord.), *Relíquies i arquitectura monàstica a Besalú*, Ajuntament de Besalú i Diputació de Girona, 2006, p. 76.

debatuda¹⁴, el cap reliquiari del sant és una obra encara anònima, feta a partir de 1395, segons podria consignar-se pel silenci de les contínues donacions de la feligresia des d'aquell any. Però finalment sembla que aquesta data no marcaria l'execució de la peça, segons es desprèn del llegat testamentari d'Agnès, muller de Gabriel de Puigample, paraire de Besalú, del 16 de febrer de 1428¹⁵. Al document, Agnès donà 50 sous per encastar en argent el cap de sant Vicenç màrtir, i en cas que no es fes en menys de quatre anys (encara no havia estat realitzat i, en canvi, els caps dels sants Prim i Felicià ja s'haurien pogut acabar vers 1421, en l'última època consignada¹⁶) que els diners s'invertissin en les obres de reparació que s'estaven fent al pont de Besalú. Cal tenir en compte que l'any anterior i el mateix 1428 tingué lloc una successió de sismes, alguns dels quals, molt forts, que afectà bona part dels territoris dels bisbats de Girona i Vic, i diversos punts de Catalunya en general. L'esmentada donació certifica la immediata reacció de reconstrucció empresa just després de la catàstrofe, i que efectivament el pont havia estat sensiblement danyat. En el mateix testament, Agnès fa donació de 20 sous directament a les dites obres, i en llega 20 més a les reparacions de l'església de Santa Maria de Bell-lloc. El text suposa un nou matís a les nombroses dades conegudes sobre les conseqüències dels terratrèmols.

Sense que s'hagin esgotat les vies d'investigació arxivística, i arran de diversos estudis i conferències que es realitzaren sobre la parròquia de Sant Vicenç al llarg del 2008, el passat 3 d'abril es decidí obrir el cap reliquiari, com a pas necessari per a un millor coneixement de l'obra¹⁷. La intenció era obtenir més informació de la peça a partir del seu estat material i d'allò que poguéu contenir. Es constatà definitivament que la base de fusta era molt posterior a l'obra d'argent, i que havia estat obert amb anterioritat, com a mínim, una vegada. A l'interior es localitzà cotó fluix antic, restes de rovell degudes als claus afegits que subjectaven el cap a la base, un fragment de crani (zona parietal), un tros cilíndric de fusta (per sostenir el fragment de reliquia) i un paperet que servia d'embolcall de petites restes òssies en el qual es podia llegir, amb lletra cursiva,

¹⁴ Cf. SOLÀ-MORALES, Josep M., "Llinatges besalunencs", dins *I Assemblea d'Estudis sobre el Comtat de Besalú*, Besalú, 1968, p. 181-182. GRABOLOSÀ, Ramon, *Besalú, un país aspre i antic*, Ed. Montblanc-Martín, Granollers, 1973, p. 170-172. VALERO (2006), p. 80-82. COLOMER, etc. (2008), p. 97-98 i 103-104.

¹⁵ ACGAX, Notaria de Besalú, J. Ornós, *Liber Testamentorum*, 1403-1429, vol. 1078, fol. 55r.

¹⁶ VALERO (2006), p.75. L'autor ressenya, a més, altres èpoques de 1419 i 1420.

¹⁷ L'actuació fou possible gràcies a la intervenció del provicari general i delegat de patrimoni diocesà, llic. Joan Naspleda i Arxé, i de Maria Rosa Ferrer, directora del Museu Diocesà de Girona, als quals fem arribar el nostre agraïment. L'obertura es realitzà a l'interior de la parròquia, i fou enregistrat per Olot TV, que emeté un reportatge també visionable per TV Girona.

“*Al magnífich Silvestre Bellsolà, que Déu guardi, etc*”. Si bé amb l’obertura es van aclarir algunes qüestions, l’aparició d’aquest personatge obre una nova porta a la investigació. Silvestre Bellsolà era un jurista fill de la coneguda pairalia de can Bellsolà, al terme de Besalú, però dins la parròquia de Palera-Lligordà. Fins al 1733 fou procurador del bisbe Baltasar Bastero, que aquell any el nomenà jutge de les baronies de Dosquers i Crespià¹⁸. Tanmateix, per ara s’ignora la relació que pogué tenir amb l’esmentat reliquiari.

Així doncs, al llarg del segle XIV i la primera meitat del XV, la identificació de les marques i punxons, així com les dades documentals, demostren que bona part de les obres més importants presents a Santa Pau, Olot, Besalú i Bas, procedien d’obradors barcelonins (s. XIV) o gironins (s. XIV-XV). Això no descarta que al llarg d’aquest període no hi hagués hagut cap orfebren afincat en algun d’aquells nuclis, però no deixa de ser simptomàtic que de les nombroses obres documentades, algunes ben emblemàtiques, cap fos encarregada a un taller local. Sense saber si això significa un canvi de tendència, cal esperar a mitjan segle XV per trobar els primers indicis de l’activitat d’argentera a la zona. El 22 de març de 1457 el clergue Honorat Lijol feia donació de tots els seus béns al seu pare, Jaume Lijol, argenter de Besalú. De ben segur que l’enorme fons notarial de Besalú podrà aportar dades de l’activitat d’aquest mestre, de moment desconeguda. Amb tot, cal assenyalar la presència d’un reliquiari turriforme, de plata en el seu color, de vers 1475-1525 (segurament posterior a l’esment dels Lijol) conservat al fons del Museu Diocesà de Girona, que porta la marca L[V] / BEZA (llegible “BESALV”). L’anagrama no coincideix amb cap marca coneguda, i per les lletres identificades podria tractar-se de Besalú, tot i no haver-hi cap indicatiu publicat que la comtal vila hagués obtingut el privilegi reial del marcatge.

L’esmentada activitat platera a Besalú no tingué perquè suposar un canvi en les inèrcies de les comandes, que se seguiren fent a fora amb normalitat, sobretot a la ciutat de Girona. És simptomàtic que l’any 1474, des de la comtal vila, s’encarregués a l’argenter gironí Pere Àngel l’elaboració d’un reliquiari de la Vera Creu a partir de fragments d’altres peces, a més d’adobar una custòdia antiga, dues creus menors i un calze per a l’església parroquial de Sant Vicenç¹⁹. O que el 1487 es portés la creu processional major de Sant Esteve d’Olot al taller del calderer (!) també gironí Joan Camps per reparar el sistema de subjecció al bastó que servia per dur-la en processó²⁰.

¹⁸ ADG, Definicions, vol. D-387, fols. 17v. i 214.

¹⁹ FREIXAS, Pere, *L’art gòtic a Girona*, IEC, Barcelona, 1983, p. 245-246.

²⁰ DANÉS, Joaquim, *Els edificis religiosos. L’església de Sant Esteve*, vol. XIII de la *Història d’Olot*, Ajuntament d’Olot, 1977, p. 2277-2278.

3. L'EDAT MODERNA (S. XVI-XIX)

L'entrada del segle XVI significa la successió per part d'Olot de la supremacia geopolítica que fins aleshores havia tingut Besalú. Passades les guerres civils, i consolidada la reconstrucció de la vila en un nou indret, Olot presentava un nucli urbà i una estructura social i eclesiàstica molt actives, permeables a qualsevol mutació, mercès a la independència dels abats de Ripoll, la fundació de comunitats de clergues, confraries i un monestir, el del Carme, que s'ocuparia principalment de tasques docents. La universitat havia sortit reforçada de les contínues disputes amb els benedictins, i floria un teixit artesanal i protoindustrial que faria de l'Olot del segle XVIII una de la ciutats més pròsperes del Principat. Per contra, al llarg de l'edat moderna Besalú perpetuà, fins que li fou possible, els esquemes del període medieval. Ambdues inèrcies són paleses en les respectives arquitectures. L'estancament (providencial!) de Besalú ha permès conservar un dels nuclis històrics més impressionants d'Europa, amb la majoria d'edificis importants dels segles XII, XIII i XIV conservats. Contràriament, Olot renaixia de les seves cendres a partir del 1500, i l'impuls demogràfic i econòmic li permeté d'emprendre grans projectes de renovació arquitectònica al segle XVIII, substituint amb sengles construccions de nova planta les dues parròquies principals: Sant Esteve i Santa Maria del Tura.

Tanta activitat edificadora tingué la consegüent renovació també en els objectes de culte, dels quals, els realitzats entre 1550 i 1800 constitueixen la major part del tresor de la parròquia de Sant Esteve (que aplega, com ja s'ha dit, obres d'altres temples de la vila, que foren reagrupats per salvar-los durant la guerra de 1936-1939). De fet, resulta corprenedora la diferència de qualitat i quantitat de peces d'una i altra èpoques entre Besalú i Olot, molt superior la segona, si bé les vicissituds de cada nucli, val a dir-ho, també foren diferents. L'existència incipient d'un taller d'argenters a Besalú seria el prelude de la fundació de la confraria de Sant Eloi a la parroquial d'Olot l'any 1548, que agrupava ferrers, traguers i argenters. La confraria tenia capella pròpia a Sant Esteve (s'obrí als murs de l'edifici medieval?) i després a l'edifici renovat al segle XVIII. Es conserven diversos fragments d'un retaule de fusta policromada del segle XVII que l'havia presidida, així com la imatge del sant titular: una petita figura dreta, de cos sencer, sobre una base poligonal, tota recoberta de plaques d'argent repussat i cisellat. La peça és un exemple primerenc d'una tipologia freqüent als temples garrotxins, com ara les figures del Nen Jesús, santa Llúcia, sant Esteve (s. XVI-1600), sant Marc, sant Ferriol de Besalú (s. XVII) i sant Josep amb el Nen (realitzada per Esteve Llinarós el 1730).

Sense que de moment es puguin extreure conclusions, destaca d'aquest mateix període un calze d'excel·lent factura, de plata sobredaurada i cisellada, procedent de la parròquia de Sant Pere de Montagut (MDG 1515). Ultra la vàlua tècnica, es tracta d'una obra important perquè de moment és la peça més antiga amb marca "OLOT", sota el contrast, tal com s'aprecia a prop de la vora de la copa. Pot datar-se vers 1600, i apareix en un context interessant, posterior a la fundació de la confraria de Sant Eloi; és, per tant, indicativa de l'activitat platera a la capital de la Garrotxa. Hom retroba la marca OLOT en un reliquiari del *Lignum Crucis*, de principis del segle XIX, al tresor parroquial de Sant Esteve d'Olot²¹. Tanmateix, l'interrogant és semblant al que es planteja pel cas de Besalú: va tenir Olot facultat de marcatge? Mai ningú no n'ha fet esment, i ni tan sols apareix al *Llibre de Privilegis*, on només es recullen equivalències d'or i argent quan es féu la reducció de pesos, mides i mesures segons els patrons de Barcelona²². En tot cas, l'aparició de marques només pot estar subjecta a l'aprovació reial, en tant que l'activitat dels orfebres estava estretament vigilada per la monarquia, ja des dels segles medievals. La presència de les marques obre una interessant via d'investigació que, en cas de ser resolta, suposaria la base sobre la qual assentar estudis posteriors.

A banda d'això, durant els segles XVI i XVII, a part de nombroses peces sense punxons, s'aprecia que els principals proveïdors seguien sent Girona i Barcelona. Ho proven les marques de moltes de les obres conservades. La ciutat comtal tal vegada passà a un segon pla, però amb excepcions il·lustres: l'obrador del benefici de sant Miquel de Sant Esteve d'Olot, el Dr. Antoni Marcillo, encarregà l'any 1630 a l'argenter barceloní Jeroni Ratera dos canelobres. Marcillo morí l'any següent, però el 1632 li encarreguen al mateix argenter dos canelobres més. Per tenir-ne un total de sis, el 1951 se'n comandà un altre parell a Barcelona²³. Els del segle XVII són d'excel·lent factura, d'argent repussat i cisellat, i porten, segons es convenia al contracte, l'escut d'Olot en dues de les cares triangulars del peu i la paraula "obra" (més l'any d'execució) a la tercera. En l'aspecte formal, els canelobres incorporen les decoracions pròpies de l'època, lluny d'arcaïsmes excessius. En canvi, la majoria de creus processonals conservades, com ara les de Maià de Montcal, Santa Pau i la Cot, no s'aparten dels models del segle XV, ni en composició ni en decoració, com succeeix també amb els reliquiaris, ancorats encara en l'univers d'arquitectures ogivals i cresteries florades. Un esment a part mereix la creu de Sant Pere de Lligordà (avui

21 FUMANAL, Miquel Àngel, "L'argent del segle XVIII a l'església parroquial de Sant Esteve d'Olot", *Tauïll*, núm. 13, desembre 2004, Girona, p. 30-32.

22 MAYANS, Antoni, i PUIGVERT, Xavier, *Llibre de Privilegis d'Olot*, Fundació Noguera, Barcelona, 1995, doc. 35, p. 201-206.

23 Catàleg "Art Sacre", p. 33.

al Museu Monestir de Pedralbes, a Barcelona), que en totes les plaques de la creu, la magolla i la canya, incorpora decoracions florals clàssiques, que Núria de Dalmases ha relacionat amb els *candelieri* del Renaixement²⁴.

Els segles moderns aporten molta més llum sobre l'activitat dels argenters locals, principalment a Besalú i Olot, i particularment durant el segle XVIII. El primer d'ells és Damià Llinsach, argenter de Besalú, que fou un dels membres més actius de la congregació dels Dolors d'aquella vila entre els anys 1692 i 1718²⁵. A partir de donacions de confreres i altres, adquiria peces d'argent que després emprava al seu obrador. En un document relacionat amb Llinsach de 1719, hi apareix com a testimoni l'argenter Josep Salers, també de Besalú²⁶. A Olot, l'any 1732 Esteve Llinarós realitzà, entre d'altres obres, la custòdia de la congregació dels Dolors. Procedia de l'Empordà i es casà amb una olotina l'any esmentat²⁷. El 1772 els germans Francesc i Bonaventura Fillol, fills de l'argenter Pere Fillol, realitzaren la custòdia dels tercers diumenges, per encàrrec del beneficiat Ignasi Bosch de Platraver²⁸. A banda d'aquests noms, la presència d'argenters a Olot s'amplia a partir del treball d'Assumpta Gou, en què s'esmenten els orfebres olotins que realitzaren l'examen de passantia al gremi de Barcelona²⁹. Entre 1735 i 1825 se'n documenten 13, quantitat que permet imaginar l'activitat simultània (per raons cronològiques) de diversos obradors. Molts corresponen a membres d'una mateixa família, i val a dir que algun dels cognoms coincideix amb el de joiers i orfebres en l'actualitat.

ARGENTERS DOCUMENTATS, 1730-1825

NOM	PASSANTIA	OBRA	ANY	MARQUES
Esteve Llinarós		Sant Josep amb el Nen	1730	

²⁴ DALMASES, Núria de, "Creu processional", catàleg *Petras Albas. El monestir de Pedralbes i els Montcada*, Ajuntament de Barcelona, Museu d'Història de la Ciutat, p. 164.

²⁵ SOLÀ-MORALES, Josep M. de, *De l'història de la venerable congregació dels Dolors, de Besalú, Olot*, 1984. SUREDA, Marc, *La congregació dels Dolors de Besalú*, Ajuntament, Besalú, 1999.

²⁶ COLOMER, etc. (2008), p. 222-224. Lourdes de Sanjosé aporta nombrosa documentació inèdita referent a aquest orfebre.

²⁷ Tot i que anteriorment, el 1730, ja havia realitzat el grup de Sant Josep i el Nen, per a la mateixa església. MURLÀ, Josep, "Custòdia dels Dolors", al catàleg *Art Sacre de l'església de Sant Esteve d'Olot*, Olot, 1994, p. 34-35.

²⁸ MURLÀ, Josep, "Custòdia dels tercers diumenges", al catàleg *Art Sacre de l'església de Sant Esteve d'Olot*, Olot, 1994, p. 36.

²⁹ GOU, Assumpta, *La joieria i l'orfebreria barcelonines, 1600-1850*, tesi doctoral inèdita dirigida per Santiago Alcolea i Gil, Universitat de Barcelona.

		Custòdia dels Dolors	1732	
		Creu processional (?)	1749	
Ventura Serra	1735			
Isidre Buixeda	1735			
Pere Fillol	1735			
Josep Plana	1750			
Francesc Fillol	1756	Custòdia dels tercers diumenges	1772	F[branca]L O.T.
		Safata i canadelles	1779	F[branca]L
Bonaventura Fillol	1761	Calze (?)	1778	
		Calze (?)	c. 1775	F [b r a n c a] L O.T.[ala]
Antoni Basil	1774			
Ignasi Sayol	1775	Palmatòria (?)	c. 1780	N / ELI [orb] / SA + / BAR
Narcís Plana	1801	Lignum crucis	c. 1800	[ala] / OLOT NARCIS / PLANA
Josep Fillol	1803			
Joan Plana	1806			
Anton Prim	1818			
Gislano Simon	1825			

* Les obres citades pertanyen al tresor parroquial de Sant Esteve d'Olot. Aquest és, lògicament, un quadre introductor, elaborat només a partir de la bibliografia i l'examen directe de les peces.

Sense menystenir la resta d'obres, la concentració de desenes de peces d'orfebreria d'altíssima qualitat al tresor parroquial de Sant Esteve i la coincidència de bona part d'aquestes amb l'època de màxima activitat i quantitat d'argentera a Olot (s. XVIII) són dos motius de pes per impulsar de manera definitiva el pro-

jecte d'obertura del Museu Parroquial, de manera que residents i visitants puguin gaudir d'una de les majors riqueses artístiques de la ciutat.

Reliquiari procedent de Besalú i marca L/BEZA (MDG).

Calze procedent de Montagut i marca OLOT (MDG 1515)

Creu d'altar del Museu Parroquial de Sant Esteve d'Olot i marques NARCIS/PLANA i ala/OLOT.